

УДК 330.332

Меліхова Т. Л., к.геогр.н., доцент (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

РОЛЬ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ВЕЛИКИХ МІСТ

У статті розкривається вплив органів місцевого самоврядування на формування інвестиційного клімату великих міст на прикладі обласних центрів. Важливою складовою формування сприятливого інвестиційного клімату на території великих міст є інформаційні ресурси. Відкритість і доступність інформації для потенційних інвесторів на web-сайтах міської ради опосередковано відображає сприятливість інвестиційного клімату міста для інвестора.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, web-сайт, інформація, місто.

Сучасна епоха характеризується нерівномірністю розвитку просторово-територіальних систем. Одним із важелів, що дозволяє позитивно вплинути на розвиток регіонів країни є інвестиції, зокрема прямі іноземні інвестиції. Дані інвестиції «здійснюються у підприємства та фактори виробництва, мають виробниче призначення, забезпечують інвестору контроль над підприємством і є, як правило, довготерміновими» [3, С. 201-202]. Іншими словами дані інвестиції сприяють економічному розвитку міста, регіону, країни. При цьому варто враховувати, що при недосконалій інституційній основі (нормативно-правовій основі) дані інвестиції є джерелом загроз, бо підвищують залежність країни від іноземного капіталу, знижують конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон.

Питання інвестиційної діяльності в Україні досліджували В. М. Герзанич, В. М. Геєць, В. К. Мамутов, В. М. Мацука, А. А. Пересада, С. К. Реверчук та інші. На законодавчому рівні прийнято ряд законів і постанов, які мали б врегульовувати потік прямих іноземних інвестицій в економіку країни та сприяти її розвитку. Проте за останні роки потік прямих іноземних інвестицій суттєво зменшився. «Проведений аналіз середовища для здійснення прямих іноземних інвестицій в Україну свідчить про низьку її інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів, що пов'язано із несприятливим інвестиційним середовищем в країні» [2, С. 38]. Оцінка результативності ін-

вестиційного процесу вказує, що відбувається зміна векторів іноземного інвестування у нові види бізнесу: операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, транспорт та зв'язок, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води; торгівля тощо. Незважаючи на те, що регіональні та галузеві аспекти залучення прямих іноземних інвестицій постійно в колі уваги наукової спільноти, поза увагою питання прямих іноземних інвестицій великих міст чи регіональних центрів країни та їхнього інвестиційного клімату.

Враховуючи сказане, дослідження спрямовані на вивчення інвестиційного клімату регіональних центрів України, в яких зосереджена значна частка прямих іноземних інвестицій.

Для аналізу інвестиційного клімату великих міст використовували інформацію сайтів міської адміністрації обласних центрів країни.

Інвестиційний клімат вважають одним з визначальних факторів інвестиційної привабливості країни, регіону, великого міста. У таблиці 1 відображені визначення інвестиційного клімату науковцями нашої країни. Згідно з даними тлумаченнями інвестиційний клімат – це система факторів (суб'єктивних і об'єктивних), які формують інвестиційне середовище сприятливе для ведення інвестиційної діяльності, та визначають привабливість просторово-економічної системи для інвестора. Інвестиційний клімат має бути сприятливим, щоб забезпечити захист прав інвестора від інвестиційних ризиків – насамперед, втрат доходу й капіталу. На рівні міста питання інвестиційного клімату регулюється органами місцевого самоврядування, базуючись на нормативно-правовій основі (Законах України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування» тощо, Податковому кодексі України та інших нормативних документах). Тому в складі органів місцевого самоврядування сформовані та діють департаменти, управління, відділи зовнішньоекономічної діяльності, стратегічного розвитку та інвестицій, економічного розвитку та інвестицій тощо. Результативність діяльності даних структурних підрозділів відображає потік залучених інвестицій в економіку міста.

В умовах децентралізації України, через обмеженість бюджетних коштів, місто не в змозі самостійно здійснювати інвестування різних сфер економіки. Дієвим і результативним засобом вважається залучення іноземних інвестицій. Опосередковано про сприятливість інвестиційного клімату розповідають інформаційні ресурси для інвестора на сайті міської адміністрації. Як вони розміщені та якою інформацією наповнені дані розділи і сайти?

Таблиця 1

Тлумачення (поняття) «інвестиційний клімат» за різними авторами

Економічна енциклопедія: у 3 т. / Редкол. С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 3. – 864 с.	Сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, які сприяють (гальмують) процесу інвестування народного господарства (на макрорівні) та окремих підприємств, компаній, галузей (на мікрорівні).
Крупка І.М. Формування макроекономічного інвестиційного середовища в Україні // Фінанси України. – 2004. – № 4. – С. 87–96, С. 88.	Це комплекс економічних, політичних, соціальних, правових та інших заходів країни, що приймає інвестиції, спрямованих на забезпечення захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності, а також на ефективне інвестування національної економіки.
Ляпін Д.В., Москвін С.О. Методика розрахунку індексу інвестиційного клімату в Україні // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 7. – С. 3–6, С. 4.	Це такий стан інвестиційного середовища, що характеризується та оцінюється через темпи зростання валового внутрішнього продукту, існуючий рівень податків і пільг, відсоткових ставок, інфляції, тарифів і цін, валютних курсів, цін на корпоративні та державні цінні папери, а також правового забезпечення інвестиційної діяльності.
Носова О. В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення // Стратегічні пріоритети. – № 1(6). – 2008. – С. 59–65, С. 59.	Це ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (галузі, регіоні, підприємстві), стосовно інвестицій, що могли б бути зроблені в країну (галузь, регіон, підприємство).
Пересада А. А. Інвестування : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2004. – 250 с., С. 19.	Це сукупність політичних, правових, економічних, соціальних умов, що забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів.

продовження табл. 1

Сазонець І.Л., Федорова В.А. Інвестування: підручник. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 312 с., С. 19.	Наявність таких умов інвестування, що впливають на переваги інвестора у виборі певного об'єкту інвестування. На макрорівні ... містить показники політичного (включаючи законодавство), економічного та соціального середовища для інвестицій. На мікрорівні виявляє себе через двосторонні відносини інвестора і ... реципієнта інвестицій.
Шталь Т. В., Доброскок Ю.Б., Тіщенко О. О., Сапаров Е. Аналіз інвестиційного клімату України та шляхи його вдосконалення // Бізнесінформ. – 2013. – № 3. – С. 122–125, С. 123.	Система різноманітних природно-географічних, фінансових, економічних, соціально-культурних та організаційно-правових умов і факторів, якими володіє країна та які визначають дану країну привабливою для інвестора.

Дослідження інформації для інвестора на сайті адміністрацій міст вказує на:

- різноманіття інформації (табл. 2), що подається в даному розділі;
- відсутність загальноприйнятого підходу до відображення інформації для інвестора;
- відсутність на багатьох web-сайтах інформації іміджевого характеру;
- в деяких випадках складність пошуку інформації та/або поверхнєве відображення інформації для інвестора.

Таблиця 2

Інформаційні матеріали інвестору на сайтах міських рад
обласних центрів

Назви інформаційних матеріалів	Назви обласних центрів
Конкурентні переваги і можливості	
Інвестиційний паспорт міста	Вінниця, Житомир , Івано-Франківськ , Миколаїв, Рівне, Суми, Тернопіль, Черкаси, Чернівці, Чернігів
Інвестиційний буклет	Кропивницький, Миколаїв, Чернівці

продовження табл. 2

Інвестиційний потенціал міста	Суми
Створено окремий сайт Invest in ...	Івано-Франківськ , Київ, Львів, Миколаїв, Харків , Чернівці, Чернігів
Довідник (Путівник) інвестора	Суми, Хмельницький
Потенціал	Чернівці
Конкурентні та транспортні переваги міста	Івано-Франківськ
Промоція міста	Київ, Одеса, Полтава
Відео	Івано-Франківськ , Луцьк , Миколаїв
Проекти і пропозиції	
Інвестиційна мапа міста	Івано-Франківськ , Миколаїв, Чернівці, Черкаси
Інвестиційні проекти підприємств міста	Кропивницький, Хмельницький, Черкаси
Інвестиційні об'єкти, проекти	Івано-Франківськ , Київ, Луцьк , Львів, Миколаїв, Рівне, Тернопіль, Харків , Херсон, Чернівці
Інвестиційні пропозиції	Полтава, Суми, Чернівці, Чернігів
Інвестиційні програми	Рівне
Інноваційні проекти	Луцьк , Черкаси
Земельні ділянки	Луцьк, Львів, Рівне, Хмельницький, Черкаси, Чернівці, Чернігів
Муніципальні інвестиційні проекти	Івано-Франківськ , Кропивницький, Одеса
Пріоритетні галузі	Львів
Програма залучення вітчизняних та іноземних інвестицій	Миколаїв
Рекомендований інвестиційний паспорт підприємств міста	Ужгород
Портфель наукових розробок промислових підприємств і ВНЗ	Хмельницький
Вільні нежитлові приміщення	Черкаси
Вільні виробничі площі промислових підприємств	Луцьк , Львів, Хмельницький
Форма інвестиційного проекту	Кропивницький
Конкурси, аукціони, оренда	Київ, Хмельницький

продовження табл. 2

Результати інвестиційної діяльності	
Рейтинг інвестиційної та кредитної привабливості міста	Вінниця, Івано-Франківськ, Суми, Тернопіль, Харків
Інформація про виконання інвестиційних програм	Івано-Франківськ
Іноземні компанії на території міста	Львів
Статистична і додаткова інформація	Чернігів
Нормативно-правове регулювання	
Безпека інвестицій, винаходи, гранти	Харків
Дорожня карта інвестора	Луцьк, Рівне
Єдине інвестиційне вікно	Суми
Інвестиційна політика	Вінниця, Луцьк,
Інвестиційний клімат	Івано-Франківськ
Нормативно-правова база інвестиційної діяльності	Житомир, Суми, Чернівці
Пільги для інвесторів (законодавство)	Ужгород
Порядок проведення інвестконкурсів	Київ
Інше	
Адміністративні послуги; діяльність інвестиційної комісії	Київ
Бізнес кейси	Миколаїв
Залучення міжнародної технічної допомоги	Херсон
Кластери	Харків
Новини та по-ді	Київ, Львів,
Повідомлення та оголошення	Чернігів

Розрізненість інформації на сайтах міських адміністрацій ускладнює пошук необхідної інформації та порівняння інвестиційного потенціалу міста з містами даної групи. Так, в підрозділі інвестиційного клімату м. Івано-Франківськ на web-сайті міської ради розміщена така інформація:

- інвестиційні паспорти міста за 2016 і 2017 роки;
- результати кредитного та інвестиційного рейтингу міста;
- інформація про інвестиційну діяльність підприємств міста та її виконання;

- посилання на інвестиційний web-сайт міста, де зазначено: конкурентні та інвестиційні переваги міста; проекти, які потребують інвестицій; новини і події інвестиційного характеру.

На основній панелі web-сайту міської ради м. Рівного в розділ для інвестора «Інвестиційна політика» наявна така інформація:

- інвестиційні програми за 2014-2016 рр. і на 2017-2020 роки;
- корисна інформація, а саме: дорожня карта для інвестора з відображенням інформації для державної реєстрації фізичної особи-підприємця та припинення його діяльності;

- інвестиційні проекти – розміщені плани інвестиційної діяльності до 2015 року і до 2020 року;

- інвестиційний паспорт – розміщені інвестиційні паспорти за період з 2014 до 2017 року, наведена інформація два рази на рік оновлюється;

- стратегічний план економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності Центрально-Волинського субрегіону (м. Рівне, м. Луцьк, **Здолбунівський, Ківерцівський, Луцький, Рівненський райони**). Даний план був розроблений за результатами згоди лідерів громад Рівного, Луцька, Здолбунівського, Ківерцівського, Рівненського та Луцького районів в 2010 році. Розвиток даного субрегіону забезпечить формування поліцентричної агломерації в північно-західній частині України. Проте, нині швидше спостерігається змагання, конкуренція між містами Луцьк і Рівне за фінансові, інтелектуальні ресурси тощо, що не сприяє реалізації даного стратегічного плану – формуванню поліцентричної агломерації.

У Довіднику інвестора на сайті міської ради м. Суми розміщена інформація щодо відкриття бізнесу, оподаткування та реєстрації інвестицій в Україні. Державна реєстрація іноземних інвестицій дає право іноземному інвестору, відповідно до законодавства, на отримання державних гарантій захисту, зокрема:

- у разі зміни законодавства;
- щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб;
- компенсації та відшкодування можливих збитків іноземним інвесторам;
- гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності;

- гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій. Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» [2] і Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій» від 23 травня 2017 року, Верховною Радою скасовано реєстрацію іноземних інвестицій, спрощено процедуру видачі дозволів на застосування праці іноземців та посвідок на тимчасове проживання в Україні.

Негативні наслідки на інвестиційний клімат міста має й відсутність інформації іміджевого характеру. Допомогою для іноземних інвесторів в регіональному розрізі може слугувати щоквартальний рейтинг, який проводиться рейтинговим агентством Євро-рейтинг – рейтинг інвестиційної ефективності обласних центрів країни. Даний рейтинг покликаний сприяти підвищенню привабливості української економіки шляхом інформування вітчизняних та іноземних інвесторів про поточну ситуацію, ймовірні шляхи її розвитку, а також – про надійні та ефективні компанії, фінансові установи і муніципальні утворення. Як бачимо, інформацію рейтингу інвестиційної ефективності міст розмістили на власних web-сайтах міста Вінниця, Івано-Франківськ, Тернопіль, Суми, Харків, тобто міста, які лідирують в рейтингу, за виключенням м. Суми. Аутсайдерами даного рейтингу є міста Херсон, Чернівці, Чернігів.

Загалом дане різноманіття пунктів (див. табл. 2) пропонуємо об'єднати у такі групи і розмістити в наступній послідовності:

- 1) конкурентні переваги і можливості (інвестиційний паспорт, потенціал тощо);
- 2) інвестиційно-інноваційні проекти і пропозиції (інвестиційна мапа, земельні ділянки, інвестиційні об'єкти, проекти);
- 3) нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності (пільги для інвесторів, безпека інвестицій тощо);
- 4) результати інвестиційної діяльності (рейтинги, успішно реалізовані проекти).

Відсутність загальнодоступної інформації вказує на наявні в місті проблеми економічного чи/і соціального чи/і екологічного характеру. Прозорість, відкритість і доступність загальної статистичної інформації соціально-економічного та екологічного розвитку, в тому числі й за показниками інвестицій, придатної для співставлення – одна з основних передумов створення інвестиційного клімату привабливого для інвестора. Друга передумова – позитивна реклама інвестиційних проектів, реалізованих або діючих з залученими коштами іноземних інвесторів. Третя – легкий доступ до даної інформації для інвестора, відповідно вона повинна розміщуватися на головній

панелі web-сайтів міських рад.

Для покращення ситуації варто впорядкувати основні панелі web-сайтів адміністрацій міст, розмістивши там інформацію про успішно реалізовані інвестиційні проекти за участю іноземних інвесторів та перспективні об'єкти інвестування, а також інвестиційні переваги міста в порівнянні з містами відповідної групи. Крім того, дана інформація повинна постійно оновлюватися. З переліку інформаційних джерел, розміщених для інвестора на web-сайтах міських рад великих міст, найбільш вдалим є: інвестиційний паспорт, інвестиційні проекти або об'єкти та інвестиційні процеси, інвестиційна мапа. Інформація має бути доступною для розуміння, містити поряд з відносними показниками (індексами і темпами росту), абсолютні (прямі іноземні інвестиції на одну особу, капітальні вкладення на одну особу, зайнятість населення тощо) показники, які підтверджують розвиток міста.

1. Геращенко С. О. Прямі іноземні інвестиції: сучасні тенденції розвитку в Україні // Економічний вісник. – 2016. – № 1. С. 28–40. 2. Закон України «Про режим іноземного інвестування» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 19. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>. 3. Прокопчук О. А. Іноземні інвестиції в економіку України: тенденції та перспективи // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1(3). – С. 200–206.

Рецензент: к.е.н., професор Мельник Л. В. (НУВГП)

Melikhova T. L., Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

ROLE OF MANAGEMENT BODIES IN THE FORMATION OF INVESTMENT CLIMATE OF LARGE CITIES

The modern era is characterized by uneven development of spatial-territorial systems. Investments, including direct foreign investments, which contribute to the economic development of the city, region, country, are one of the instruments that can positively influence the development of the regions of the country. In recent years there has been a decrease in investment flow. The reason is the unfavorable investment climate in the country, which does not protect the investor's rights from investment risks – first of all, loss of income and capital. Investment climate – a system of factors (subjective and

objective), which form an investment environment conducive to investment activity, and determine the attractiveness of the spatial and economic system for the investor. At the city level, the issues of the investment climate are regulated by local self-government bodies. Indirectly about the favorable investment climate tell information resources for the investor on the sites of the city administrations. Investigation of information for an investor on the websites of the city councils indicates: the variety of information provided in this section; lack of a common approach to displaying information for an investor; lack of image-based information on many web sites; in some cases, the difficulty in finding information and / or superficial information display for an investor. According to the results of the analysis, the proposal to streamline the information for investors on the websites of city councils is provided so that this information could be compared in different cities. Also, the information should be accessible for understanding, along with both relative indicators (indexes and rates of growth) and absolute indicators (direct foreign investments per person, capital investments per person, employment of the population, etc.) that confirm the development of the city.
Keywords: investment, investment climate, web site, information, city.

Мелихова Т. Л., к.геогр.н., доцент (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

РОЛЬ ОРГАНОВ УПРАВЛЕНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА БОЛЬШИХ ГОРОДОВ

В статье раскрывается влияние органов местного самоуправления на формирование инвестиционного климата крупных городов на примере областных центров. Важной составляющей формирования благоприятного инвестиционного климата на территории крупных городов являются информационные ресурсы. Открытость и доступность информации для потенциальных инвесторов на web-сайтах городского совета опосредованно отражает благоприятность инвестиционного климата города для инвестора.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, web-сайт, информация, город.
